

Metodiski ieteikumi darbam ar videomateriāliem

Videomateriāli ir izveidoti latviešu valodas apguvei, tie sniedz ieskatu latviskajās tradīcijās un ļauj apjaust latvisko dzīvesziņu. Video atainotie cilvēki ir no dažādiem Latvijas novadiem. Pēc valodas īpaši var pazīt kurzemniekus – zvejnieku Jāni un etnogrāfiskā ansambļa „Suitu sievas” dalībnieces. Kopā ar Sandu un Kasparu valodas apgūvējs var doties zvejot jūrā, lai iepazītu zvejnieku ikdienu; iet īstā latviešu pirtī, lai noteiktu tās atšķirību no citu tautu pirts rituāliem; nokļūt maizes ceptuvē un uzzināt senlatviešu abras noslēpumus; iepazīties ar latviešu tradicionālajiem mūzikas instrumentiem un dejot to pavadībā; kopā ar „Suitu sievietēm” atklāt latviešu sīkstumu, asprātību un dzīvesprieku; krāsot olas un svinēt Lieldienas. Tāpēc, lai gan šis ir mācību materiāls, tomēr jāuzsver, ka tajā skan arī konkrētajā apvidū lietotas vārdu formas, ir sastopama sarunvalodai raksturīga leksika un teikumu veidošana. Videomateriālos lietotā valoda nav latviešu literārās valodas paraugs, un valodas apguvei nav sistēmiskas pieejas. Pats galvenais šajos videostāstos – valodas vide.

Videomateriāli paredzēti latviešu valodas kā svešvalodas apguvei. Tos var izmantot:

- trešo valstu valstspiederīgie latviešu valodas apguvei gan pirms iebraukšanas Latvijā, gan jau atrodoties Latvijā;
- citu valstu pilsoņi latviešu valodas apguvei Latvijā un ārpus Latvijas;
- pusaudži un pieaugušie latviešu kopienās ārvalstīs;
- vecāko klašu skolēni Latvijas skolās.

Videomateriālus var izmantot patstāvīgai valodas apguvei tajos gadījumos, kad nav iespējas uzturēties reālā valodas vidē.

Ja valodas apgūvējs mācās kursos latviešu valodas skolotāja vadībā, mācību materiālus var izmantot konkrētajā mācību darbā, kā arī kā papildu iespēju apgūt valodu ārpus nodarbībām. Videomateriāli ir piemēroti dažādām mērķauditorijām ar dažādiem valodas prasmes līmeņiem. Sākotnējā valodas apguves posmā notiek iepazīšanās ar latvisko vidi, cilvēkiem un saziņas situācijām.

Videostāstos var uzzināt, kā cilvēki iepazīstas, atvadās un runā viens ar otru. Videostāstus var izmantot arī labi valodas pratēji un tie, kuriem latviešu valoda ir dzimtā valoda: lai pētītu un analizētu saziņas situācijas, runas žanus un valodas stilus. Noskatoties video, ir iespēja runāt par sarunvalodas īpatnībām un atšķirībām no rakstu valodas, par izloksnēm un individuālo valodas stilu.

Izveidotie materiāli nav domāti zināšanu pārbaudei un valodas prasmju novērtēšanai. Katram videomateriālam ir izveidoti pieci uzdevumi, kas palīdzēs saprast to saturu un pilnveidot valodas prasmes.

Ieteikumi skolotājiem

Skolotājiem ļoti būtiski ir saprast, kurā tematā, mācot latviešu valodu, var izmantot konkrēto materiālu. Tāpēc tabulā ir piedāvāts pārskats par videomateriālu izmantošanu.

Kaspars un Sanda svin Lieldienas	Kaspars un Sanda dodas zvejot	Kaspars un Sanda bauda latviešu pirts rituālu	Kaspars un Sanda ciemojas pie etnogrāfiskā ansambļa „Suitu sievas”	Kaspars un Sanda iepazīst senos mūzikas instrumentus	Kaspars un Sanda mācās cept maizi
<ul style="list-style-type: none"> Svētki un tradīcijas Gadalaiki Ēdam mājās 	<ul style="list-style-type: none"> Ikdienas darbs Profesijas Latvijas cilvēki Sarunvaloda Izloksnes 	<ul style="list-style-type: none"> Svētki un tradīcijas 	<ul style="list-style-type: none"> Svētki un tradīcijas 	<ul style="list-style-type: none"> Tradīcijas 	<ul style="list-style-type: none"> Ikdienas darbs Profesijas Sarunvaloda
<ul style="list-style-type: none"> Krāsu nosaukumi Raksturošana pēc krāsas 	<ul style="list-style-type: none"> Iepazīšanās Jautājumu un atbilžu veidošana Cilvēku un procesa raksturošana Emociju izteikšana 	<ul style="list-style-type: none"> Iepazīšanās Procesu raksturošana Emociju izteikšana 	<ul style="list-style-type: none"> Iepazīšanās un atsveicināšanās Attiecības Jautājumi un atbilžu veidošana Izloksnes Sarunvaloda Literārās valodas stili (piemēram, humoristiskais stils) 	<ul style="list-style-type: none"> Iepazīšanās Raksturošana Jautājumu un atbilžu veidošana 	<ul style="list-style-type: none"> Iepazīšanās Cilvēku un procesu raksturošana Jautājumu un atbilžu veidošana Emociju izteikšana

Kaspars un Sanda svin Lieldienas	Kaspars un Sanda dodas zvejot	Kaspars un Sanda bauda latviešu pirts rituālu	Kaspars un Sanda ciemojas pie etnogrāfiskā ansambļa „Suitu sievas”	Kaspars un Sanda iepazīst senos mūzikas instrumentus	Kaspars un Sanda mācās cept maizi
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Īpašības vārds, tā saskaņojums ar lietvārdu ▪ Darbības vārda nākotnes forma 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lietvārdu deklinācijas (2. un 5. deklinācija) ▪ Īpašības vārdu salīdzināmās pakāpes 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Īpašības vārds, tā saskaņojums ar lietvārdu ▪ Darbības vārda nākotnes forma ▪ Lietvārda <i>pirts</i> locīšana (6. deklinācijas lietvārdi) ▪ Lietvārdu pamazināmās formas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lietvārds ģenitīvā + lietvārds nominatīvā (piemēram, <i>pīlādžu sarkanums</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Skaitļa vārdi ▪ Lietvārda deklinācijas ▪ Lietvārds <i>ūdens</i> kā 2. deklinācijas izņēmums 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Darbības vārda īstenības un pavēles izteiksme ▪ Īpašības vārdi un to savienojumi ar lietvārdu (piemēram, <i>balts lakatiņš, apaļa maize</i>)

Vārdnīcu izveide un izmantošana

Lai labāk uztvertu videomateriālu, ieteicams veidot **vārdnīcu**. To var veidot skolotājs vai valodas apguvējs.

Vārdnīcas veidošanā jāņem vērā valodas apguvēja prasmju līmenis:

- ja prasmju līmenis ir zems, to ieteicams veidot no frāzēm vai vārdiem no teksta;
- ja valodas līmenis ir augsts, valodas apguvējs veido vārdnīcu patstāvīgi.

Izveidotās vārdnīcas var izmantot dažādu mācību uzdevumu veikšanai:

- sagrupēt vārdus pa vārdšķirām;
- uzrakstīt vārdu pamatformas (ja vārds ir citā formā);
- iesaistīt vārdus teikumos;
- veidot vārdu savienojumus, izmantojot vārdnīcas vārdus;
- atzīmēt vārdnīcā vārdus, kas ir sadzirdēti videomateriālā.

Piedāvājam jau gatavus vārdnīcu variantus par katru videomateriālu.

Kaspars un Sanda svin Lieldienas

Vārdi un vārdu savienojumi

Frāzes

svētki	Dosimies uz šūpolēm/pie šūpolēm!
pavasaris	Ar ko tu krāso/jūs krāsojat olas?
Lieldienas	Olas var krāsot/krāsoju sīpolu mizās, alkšņu mizās, sūnās.
gavēnis	Uz galda ir brūnas, raibas, dzeltenas (dzeltenīgas), zaļas (zaļģanas) olas....
brūnās olas	Olas var krāsot/krāsoju krāsvielās.
baltās olas	Krāsvielas (tās) var nopirkt tirgū, veikalā...
olu ripināšana	Tūlīt notiks olu ripināšanas sacensības.
sacensības	Tu esi/jūs esat varens ripinātājs!
sacensties	Pērkons jau bija: var sēdēt zālē.
šūpoles	No rīta iesim uz dievkalpojumu, pēc tam mājās būs svētku brokastis.
šūpošanās	Bērni, meklējiet olas!
ticējums/ticējumi	Diena ir brīnišķīga!
saule	Cik jauka diena!
bagāts galds	Kāds brīnišķīgs laiks!
apaļš/apaļi	Šodien ir silti.
dievkalpojums	Uzmanīgi!
Zaļā ceturtdiena	Esi/esat piesardzīgs!
Lielā piektdiena	
augšāmcelšanās	
priecīgs, priecīgi	

Kaspars un Sanda dodas zvejot

Vārdi un vārdu savienojumi

Frāzes

daiļava

reņģu ēdāji (*pārnestā nozīme*)

džeks (*vienkāršruna*)

labi saprotas

bārda

pirmais loms

smuka (*sarunvaloda*)

lāpīt tīklu

pārbaudīt

svešie un savējie

krupis

nezina, ko dara

nāra

Kad vēl mēs tik jauni satiksimies!

saiviņa

Ko citu darīs (*darīsim*)?!

spurināties

lucītis

reņģe

kaija

veči (*vienkāršruna, pārnestā nozīme*)

Kaspars un Sanda bauda latviešu pirts rituālu

Vārdi un vārdu savienojumi

Frāzes

pirts

pēdu masāža

lāva

kadiķu vannīte (vanna, vanniņa)

ievu slotiņa / bērzu slotiņa

slimības simptomi

skrubis

garīga attīrīšanās

pīlādzis

Pirtī balts mazgājos.

aizsardzība

Ir gan skaista vieta!

starpnieks

Es jūtos ļoti labi.

izbaudīt

Pirtnieks ir instruments Dieva rokās.

pēriens

Es esmu tik laimīgs!

ieelpa / izelpa

pirts gariņi

dīķis

dzert

apmierināts

priecīgs

ļauties (kaut kam)

starpnieks

sāksies – turpināsies – beigsies

pirtnieks

Dievs (Dieviņš)

Kaspars un Sanda ciemojas pie etnogrāfiskā ansambļa „Suitu sievas”

Vārdi un vārdu savienojumi	Frāzes
josta	priežu galotnes
brunči	pīlādžu sarkanums
sīkstums	Mutes ciet! (<i>sarunvaloda</i>)
baidīties	Tas ir briesmīgi.
valceris (<i>sarunvaloda</i>)	Tas būtu vēlams.
pieņemt	Pļīst pušu no lielības. (<i>pārnestā nozīme</i>)
brangi (<i>sarunvaloda</i>)	Runas garas, darbs ir īss. (<i>pārnestā nozīme</i>)
klačoties (<i>sarunvaloda</i>)	Nav jau tik viegli.
mantojums	Nolieku pie vietas. (<i>pārnestā nozīme</i>)
citādāks	
vēsture	
ģeogrāfija	
aplam	

Kaspars un Sanda iepazīst senos mūzikas instrumentus

Vārdi un vārdu savienojumi

Frāzes

koks

man atgādina

metāls

savam priekam

ūdens

Senos laikos bija...

māls

Savā ziņā, jā!

skaņa

Tas ir ļoti pareizs secinājums.

mūzika

Tā ir parasta lieta.

paņēmiens

Man ļoti patika šī doma.

ganāmpulks

Vai lūpas nekut?

dancināt (kādu) (*pārnestā nozīme*)

dejojot

izgrebt

tonis

aura

atturīga

uzmācīgs

Kaspars un Sanda mājās cept maizi

Vārdi un vārdu savienojumi

Frāzes

maize

svēts un īpašs

dona

Nu būs ziepes! (*sarunvaloda*)

cept

Ķersimies klāt!

cepšana

Mēs esam gatavi.

ceptuve

Pucēsimies! (*sarunvaloda*)

priekšauts

Paskatīsimies, kas notiek!

lakatiņš

Viss ir kārtībā!

virtuve

slavens

grīda

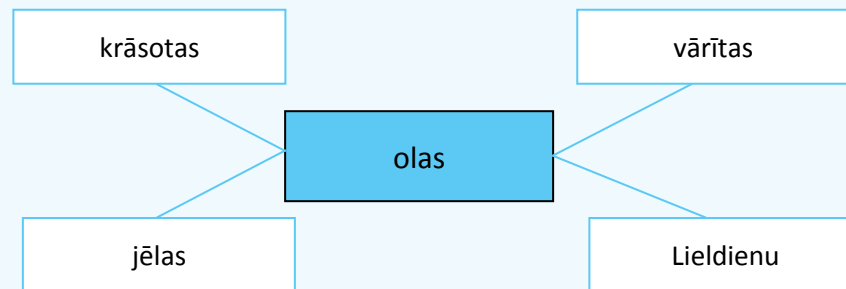
čammāties (*sarunvaloda*)

brūtgāns (*sarunvaloda*)

Ieteikumi uzdevumiem ar vārdu savienošanu

Videomateriāls: *Sanda un Kaspars svin Lieldienas*

Izveidojiet četrus vārdu savienojumus ar vārdu *olas*!

Izveidojiet ar katru vārdu savienojumu teikumu!

Ieteikumi uzdevumiem par vārdu lietojumu

Ja valodas prasmes līmenis ir zems, vārdnīcā labāk dot vārdus tajā formā, kas dzirdama videomateriālā; līdztekus būtu jādod arī pamatforma.

Videomateriāls: *Kaspars un Sanda dodas zvejot*

Pasakiet (uzrakstiet), kādā nozīmē lietoti vārdi *daiļava*, *vecis*, *džeks*, *smuka*.

Ieteikumi uzdevumiem ar videomateriāla sadalīšanu pa daļām

No valodas apguvēja un skolotāja mācību nolūka ir atkarīgs veids, kā skatīties videomateriālu – uzreiz visu kopā vai pa daļām. Lai arī videomateriāls nav apjomīgs, tomēr arī 6–8 minūtes ir pietiekami ilgs laiks, lai valodas apguvējs nogurtu un pārstātu uztvert valodu. Tāpēc mācību materiālu vajadzētu sadalīt daļās un, ja nepieciešams, kādai daļai pievērst īpašu uzmanību.

Piemērs videomateriāla „Kaspars un Sanda mācās cept maizi” sadalīšanai pa daļām.

Daļas	Minūtes	„Kaspars un Sanda mācās cept maizi”
1.	00.00 – 00.31	Ceļā uz maizes ceptuvi
2.	00.32 – 00.55	Iepazīšanās
3.	00.56 – 02.13	Sagatavošanās maizes cepšanai
4.	02.14 – 06.00	Maizes cepšana

Piemērs videomateriāla „Kaspars un Sanda svin Lieldienas” sadalīšanai pa daļām.

Daļas	Minūtes	„Kaspars un Sanda svin Lieldienas”
1.	0.00 – 4.26	Olu krāsošana
2.	4.27 – 5.30	Pie galda
3.	5.31 – 6.45	Olu meklēšana un ēšana
4.	6.46 – 7.18	Šūpošanās

Skolotājs jau iepriekš var videomateriālu sadalīt pa daļām un par katru videomateriāla daļu dot atsevišķus uzdevumus. Piemēram, ja pa daļām ir iepriekš sadalīts videomateriāls „Kaspars un Sanda dodas zvejot”, tad skolotājs var aicināt skolēnus vēlreiz noskatīties videomateriālu no 7.03 – 7.15 minūtei un prognozēt, par ko varētu runāt Kaspars, Sanda un zvejnieki.

Ieteikumi uzdevumiem darba grupās

Videomateriālus skolotājs var izmanto arī darbam grupās. Piemēram, skolotājs var sadalīt videomateriālu sīkākās epizodēs un izmantot daudzveidīgus mācību paņēmienus un darba organizācijas formas.

Piemēram, skolotājs var uzdot, lai katra grupa rūpīgi izpēta vienu materiāla daļu un veic norādītos uzdevumus.

- Katra grupa (vai viens valodas apguvējs) noskatās kādu epizodi, kas tiek demonstrēta bez skaņas, un prognozē, kuri vārdi un vārdu savienojumi varētu būt saklausāmi videomateriālā.
- Katra grupa (vai viens valodas apguvējs) noskatās kādu epizodi ar skaņu un izvēlas divus vai trīs vārdus, ko saprot, vai arī šķiet, ka tos saprot. Pēc tam var izmantot vārdnīcu, lai precizētu nezināmo vārdu nozīmi.
- Katra grupa (vai viens valodas apguvējs) noskatās kādu epizodi ar skaņu un nosauc dzirdētās frāzes. Piemēram, skolotājs var lūgt skolēnus noskatīties videomateriālu „Kaspars un Sandra mācās cept maizi” no 00.32 līdz 00.55 minūtei un aicināt nosaukt fragmentā dzirdētās iepazīšanās frāzes.
- Katra grupa (vai viens valodas apguvējs) pastāsta cits citam, ko redzējuši un dzirdējuši.

Ieteikumi uzdevumiem ar jautājumu un atbilžu sadzirdēšanu

Videomateriālos galvenokārt ir sarunas, tātad – jautājumi un atbildes. Valodas apguves sākumposmā ir nepieciešams, lai valodas apguvējs varētu uztvert, kad izskan jautājums un kāda ir atbilde.

Tādēļ skolotājs var aicināt skolēnus videomateriāla skatīšanās laikā pievērst uzmanību, kad skan jautājums un kad – atbilde.

Pēc videomateriāla vai tā fragmenta noskatīšanās skolotājs var aicināt atzīmēt skolēnus tos jautājumus, ko viņi dzirdējuši. Piemēram, par videomateriālu „Kaspars un Sanda bauda pirts rituālu” skolotājs var vaicāt, vai skolēni dzirdējuši šādus jautājumus:

- Cik bieži ir jāiet pirtī?
- Kura diena ir pirts diena?
- Kā var kļūt par pirtnieku?
- Vai mazi bērni arī iet pirtī?
- Kad pie jums var braukt uz pirti?
- Kas ir latviešu pirts?
- Ar ko atšķiras turku pirts no latviešu pirts?

Valodas apguvējs var sakārtot jautājumus tādā secībā, kādā tie izskan.

Skolotājs var piedāvāt arī jautājumus, uz kuriem jāsadzird atbilde.

Kopīgie ieteikumi par videomateriālu izmantošanu mācībās

Visi šie uzdevumi veicami, skolēniem strādājot grupās vai pa vienam.

Strādājot ar videomateriālu, ir iespējams:

- sākt ar visa videomateriāla noskatīšanos;
- risināt sarunas par videomateriālā redzamā sižeta noskaņu, emocijām, attiecību izpratni;
- aicināt skolēnus prognozēt, par ko būs sižets;
- aicināt skolēnus uztvert atsevišķus vārdus, vārdu savienojumus, frāzes, kas varētu palīdzēt ikdienas saziņā;
- apgūt un papildināt vārdu krājumu, detalizēti un pilnībā izprotot videomateriālu tekstu;
- vizuāli iepazīt Latviju un latviešus.